

Οικουμενικό Πατριαρχείο και ΕΟΚΑ: ευαίσθητες ισορροπίες και κρίσιμοι κλυδωνισμοί

Η προτεινόμενη εισήγηση θα εστιάσει στην αποτίμηση του αγώνα της ΕΟΚΑ στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Συγκεκριμένα θα εξεταστεί η στάση του οικουμενικού πατριάρχη Αθηναγόρα απέναντι στην ΕΟΚΑ, οι φόβοι και οι επιφυλάξεις του αλλά και οι επιπτώσεις του κυπριακού αγώνα στον ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, αρχικά θα αποδοθεί το περίπλοκο πλέγμα των σχέσεων μεταξύ Οικουμενικού Πατριαρχείου, τουρκικής και ελληνικής κυβέρνησης, η διατάραξη της ισορροπίας από το ξέσπασμα του αγώνα της ΕΟΚΑ, η μεταβολή της στάσης του τουρκικού παράγοντα έναντι του Φαναρίου και της ελληνικής Κοινότητας της Πόλης με αποκορύφωμα τα Σεπτεμβριανά. Ταυτόχρονα θα εξεταστούν συνολικά οι αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον που διαμόρφωσαν την τουρκική συμπεριφορά με αφορμή τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Σε ό,τι αφορά τώρα τον πατριάρχη Αθηναγόρα θα αποτυπωθεί στην εισήγηση η προσεκτική του στάση απέναντι στην έξαρση των φαινομένων θρησκευτικού φανατισμού αλλά και οι επιθέσεις εναντίον του ίδιου του πατριαρχείου που παρατηρήθηκαν στην Τουρκία μετά το ξέσπασμα του αγώνα της ΕΟΚΑ, οι πιέσεις που δέχθηκε ο πατριάρχης από τον τουρκικό παράγοντα να αποκηρύξει τον αγώνα των Κυπρίων αλλά και να πιέσει τις κυριότερες προσωπικότητες της Κύπρου, ανάμεσα σ' αυτές φυσικά και τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο, υπέρ των συμφερόντων της Τουρκίας. Την ίδια στιγμή θα αποτυπωθεί η προσωπική άποψη του Αθηναγόρα για τα πρόσωπα αυτά. Τέλος, θα γίνει μια συνολική αποτίμηση της επίπτωσης του κυπριακού αγώνα στα Σεπτεμβριανά, αλλά και στο ίδιο το Οικουμενικό Πατριαρχείο τα κατοπινά χρόνια, όταν και με αφορμή οξύνσεις της κατάστασης στην Κύπρο παρατηρούνταν επιθέσεις στο Φανάρι και στην ελληνική ομογένεια της Πόλης, αλλά και το πως αντέδρασε ο Αθηναγόρας με την ανάληψη μιας εξωστρεφούς «εκτός των τειχών» πολιτικής.

Η τεκμηρίωση των ανωτέρω και ειδικά αυτών που αναφέρονται στον πατριάρχη Αθηναγόρα και αποτελούν ένα υπό διερεύνηση επιστημονικά θέμα θα βασίζεται εκτός των άλλων σε έγγραφα των αρχείων του Οικουμενικού Πατριαρχείου, του State Department και του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών.